

Sygn. akt VII U 438/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Jarząbek

Protokolant: sekr. sądowy Monika Bąk - Rokicka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 kwietnia 2017 r. w Warszawie

sprawy małoletniego M. W. (1) reprezentowanego przez matkę E. O. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z udziałem J. W.

o rentę rodzinną

na skutek odwołania małoletniego M. W. (1) reprezentowanego przez matkę E. O. (1)

od następujących decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.:

- z dnia 20 listopada 2015 roku, znak: (...),

- z dnia 11 lutego 2016 roku, znak (...),

- z dnia 29 lutego 2016 roku, znak (...)

1. umarza postępowanie w zakresie odwołania od decyzji z dnia 11 lutego 2016 roku, znak (...),
2. zmienia zaskarżone decyzje z dnia 20 listopada 2015 roku, znak: (...) oraz z dnia 29 lutego 2016 roku, znak (...) w ten sposób, że stwierdza, iż renta rodzinna po zmarłym T. W. przysługuje w całości małoletniemu M. W. (1),
3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. na rzecz M. W. (1) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt VII U 438/16

UZASADNIENIE

W dniu 28 grudnia 2015 r. (data prezentaty w ZUS) **E. O. (1)**, przedstawicielka ustawowa swojego małoletniego syna **M. W. (1)**, działając w jego imieniu, reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W., Inspektoratu w W. z dnia 20 listopada 2015 r., nr (...), mocą której organ rentowy przyznał rentę rodzinną po zmarłym T. W. na rzecz ojca zmarłego – J. W. oraz na rzecz syna – M. W. (1). Przedstawicielka ustawowa M. W. (1) zaskarżyła ww. decyzję organu rentowego w całości i wniosła o jej zmianę w ten sposób, aby przyznać rentę po zmarłym T. W. w całości jednemu uprawnionemu M. W. (1). W uzasadnieniu podniesiono, że ZUS błędnie ustalił krąg uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym, przyznając

ją również ojcu zmarłego, ponieważ zmarły nie był w stanie bezpośrednio przed swoją śmiercią przyczynić się do utrzymania swojego ojca.

W odpowiedzi na odwołanie **Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział**

w W. wniósł o odrzucenie odwołania M. W. (1) na podstawie

art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. oraz o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., jeżeli zostanie one rozszerzone na decyzję (...).

W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że na skutek złożonego odwołania wydał decyzję rozstrzygającą żądanie zawarte we wniosku z dnia 26 października 2015 r. Decyzja ta została jednak uchylona poprzez kolejną decyzję wydaną na ten wniosek z dnia 29 lutego 2016 r., znak (...), z uwagi na fakt, iż nie obejmowała ona swoim zakresem wszystkich stron postępowania administracyjnego. Organ rentowy wskazał, że we wniosku J. W. o rentę rodzinną zawarte zostało oświadczenie, że wspólnie z synem prowadzili gospodarstwo domowe, nie pobiera żadnego świadczenia, nie pracuje zarobkowo i nie osiąga przychodu. Organ rentowy uznał, że zmarły przyczyniał się do utrzymania ojca, wobec powyższego T. W. przysługiwało prawo do renty rodzinnej po synu.

W piśmie procesowym z dnia 4 kwietnia 2016 r. odwołująca rozszerzyła odwołanie na decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. Inspektorat w W. z dnia 11 lutego 2016 r. oraz z dnia 29 lutego 2016 r., znak (...).

Na rozprawie w dniu 7 marca 2017 r. zainteresowany J. W. oświadczył, że wnosi o przyznanie mu renty rodzinnej po zmarłym synu T. W.. Zainteresowany nie złożył żadnych wniosków dowodowych.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. W. (1) urodzony w dniu (...) jest synem T. W. z małżeństwa z E. O. (1) (z domu W.). T. W. i E. O. (1) byli małżeństwem w latach 2001-2008 (odpis skrócony aktu urodzenia k. 9 a.r., odpis skrócony aktu małżeństwa, wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z 10 stycznia 2008 r. ws. rozvodu T. i E. W. (1) – nieoznaczone karty a.r. tom I).

Po rozwodzie z E. O. (1) T. W. zamieszkiwał na zmianę u swoich rodziców – M. i J. W. – w miejscowości B. oraz u nowej partnerki K.. W czasie zamieszkiwania u rodziców T. W. przekazywał środki pieniężne na wspólne gospodarstwo domowe. W czasie zamieszkiwania u partnerki T. W. nie przekazywał środków pieniężnych rodzicom zeznania świadka E. W. (2), k 57 a.s., zeznania J. W. k. 64 a.s).

W okresie od 25 kwietnia 2005 r. do dnia śmierci odwołujący był zatrudniony w (...) sp. z o.o. na pełen etat na stanowisku magazyniera i z tego tytułu osiągał dochód w wysokości około 2.200-2.300 złotych netto (świadcstwo pracy k. 21 a.r. tom I, zeznania J. W. k. 64 a.s.).

Około 2010 roku u T. W. zdiagnozowano glejaka mózgu. Ostatnie pół roku życia spędził w szpitalu, a w przerwach pomiędzy pobytami w szpitalu mieszkał u rodziców. W tym czasie przekazywał pieniądze otrzymywane z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W., z tytułu zasiłku chorobowego przede wszystkim swojej matce. Były one przeznaczone na wspólne rachunki oraz na zakupy. Mieszkanie T. W. i jego rodziców składało się z kuchni i wspólnego pokoju, było wyposażone w jeden licznik energii elektrycznej (zeznania świadka E. W. (2), k 57. a.s., zeznania E. O. (1) k. 63 a.s., J. W. k. 64- 65 a.s.).

We wcześniejszym okresie T. W. nieregularnie kupował ubrania i buty dla swojego ojca albo oddawał mu swoje buty czy też spodnie. T. W. nie dawał pieniędzy swojemu ojcu, a ojciec nie potrzebował pieniędzy od niego (przesłuchanie J. W. k. 64- 65 a.s.).

T. W. zmarł w dniu 9 października 2010 r. (odpis skrócony aktu zgonu T. W. k. 9 a.r. tom I).

J. W. oraz reprezentowany przez E. O. (1) M. W. (1) wystąpili do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W. z wnioskami

o rentę rodzinną po zmarłym T. W. (wniosek o rentę rodzinną z 04.11.2010 r. k. 1-11 a.r. wniosek o rentę rodzinną z 29.10.2010 r. k. 1-21 a.r. drugi tom I). Po rozpoznaniu ww. wniosku, na mocy decyzji z dnia 8 lutego 2011 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał M. W. (1) i J. W. rentę rodzinną po T. W. na stałe od dnia 9 października 2010 r. (decyzja ZUS z 08.02.2011 r. k. 29 i 206 a.r. tom I). W decyzjach o waloryzacji renty z dnia 15 marca 2011 r. organ rentowy wskazał, że renta rodzinna podlega podziałowi na dwie części na rzecz M. i J. W. po 510,56 zł (decyzje ZUS z 15.03.2011 r. k. 31 i 208 a.r. tom I).

Otrzymywana przez M. i J. W. renta rodzinna podlegała dalszej waloryzacji. Na podstawie decyzji z dnia 13 marca 2015 r. organ rentowy ustalił wysokość części renty dla jednego z uprawnionych w wymiarze 594,98 zł (decyzja ZUS z 13.03.2015 r. k. 218 a.r.).

W dniu 26 października 2015 r. E. O. (1) działając w imieniu M. W. (1) złożyła do organu rentowego wniosek o rentę rodzinną na rzecz syna po zmarłym ojcu T. W. (wniosek o rentę rodzinną k. 1-17 a.r. tom III). Pismem z dnia 20 listopada 2015 r. organ rentowy poinformował E. O. (1) o zasadach przyznawania świadczeń emerytalno-rentowych wskazując, że renta rodzinna przyznana na podstawie decyzji z dnia 3 grudnia 2010 r. podlega podziałowi pomiędzy osoby uprawnione – M. i J. W. – i jest to decyzja prawomocna, w związku z czym nie ma podstaw do wypłacania całości świadczenia na rzecz M. W. (1) (pismo ZUS z 20.11.2015 r. k. 19 a.r. tom III).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wydał w dniu 11 lutego 2016 r. decyzję znak: (...), na podstawie której odmówił E. O. (1) prawa do wypłaty świadczenia w wysokości 85% świadczenia przysługującego zmarłemu T. W. (decyzja ZUS z 11.02.2016 r. k. 21 a.r. tom III). Następnie skarżoną decyzją z dnia 29 lutego 2016 r. organ rentowy uchylił decyzję z dnia 11 lutego 2016 r. i jednocześnie odmówił przyznania renty rodzinnej w całości na rzecz małoletniego M. W. (1). W uzasadnieniu odwołania organ rentowy wskazał, że do wniosku nie zostały dołączone żadne dowody wskazujące na ujawnienie nowych okoliczności w sprawie (skarżona decyzja ZUS z 29.02.2016 r. k. 22 a.r. tom III).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie wskazanych wyżej dowodów z dokumentów załączonych do akt sprawy i akt organu rentowego oraz dowodów z zeznań świadków E. W. (2) i E. O. (1) oraz dowodu z przesłuchania zainteresowanego J. W.. Zebrane przez Sąd dowody nie budziły zastrzeżeń co do ich wiarygodności i nie były kwestionowane przez strony, toteż Sąd uznał je w całości za wiarygodne. W szczególności zeznania przesłuchanych świadków oraz strony zainteresowanej były spójne, korespondowały ze sobą i z załączonymi do akt sprawy dokumentami, w związku z czym Sąd dał im wiarę w całości. Zaznaczyć należy, że Sąd dopuścił również dowód z przesłuchania świadka M. W. (2), matki zmarłego T. W., ale skorzystała ona z przysługującego jej prawa odmowy zeznań. W ocenie Sądu zgromadzony materiał dowodowy był wystarczający do wydania orzeczenia.

Sąd zważył co następuje:

Odwołanie złożone w imieniu M. W. (1) przez matkę E. O. (2) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. Inspektorat w W. z dnia 20 listopada 2015 r. znak: (...) było zasadne i zasługiwało na uwzględnienie, co skutkowało zmianą skarżonej decyzji poprzez przyznanie renty rodzinnej po zmarłym T. W. w całości jako jednemu uprawnionemu M. W. (1). Sąd uznał, że zaskarżone pismo spełniało warunki uznania za decyzję, gdyż zawierało władcze rozstrzygnięcie o uprawnieniach stron.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zważył, że postępowanie w zakresie odwołania M. W. (1) od decyzji z dnia 11 lutego 2016 r. podlegało umorzeniu. Zgodnie z treścią art. 477¹³ § 1 k.p.c. zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji lub wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności zaskarżonego orzeczenia przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd - przez wydanie decyzji lub orzeczenia uwzględniającego w całości lub w części żądanie strony - powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji lub orzeczenia nie ma wpływu na bieg sprawy. W kontekście tego przepisu należy wskazać, że organ rentowy na mocy drugiej ze skarżonych decyzji, tj. decyzji z dnia 29 lutego 2016 r. uchylił decyzję z dnia 11 lutego 2016 r.

Wydanie przez ZUS późniejszych decyzji przez organ rentowy nie ma znaczenia dla procedowania odwołania wobec decyzji z 20 listopada 2015 r. W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznaje się, że od chwili wniesienia odwołania do właściwego sądu sprawa staje się sprawą cywilną w rozumieniu art. 1 k.p.c. Sprawa taka podlega rozstrzygnięciu wedle reguł właściwych dla tej kategorii spraw i dopiero po zakończeniu postępowania przed sądem powszechnym wraca do postępowania administracyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2010 r. II UK 336/09, oraz z 8 maja 2012 r., II UK 240/11). W postępowaniu administracyjnym niedopuszczalna jest jakakolwiek ingerencja w decyzję, od której wniesione zostało odwołanie do sądu, poza przypadkami uregulowanymi w art. 83 ust. 6 ustawy systemowej (odpowiednio art. 477⁹ § 2 k.p.c.) oraz art. 477¹³ k.p.c. Istnienie w obrocie prawnym decyzji rozstrzygającej niekorzystnie dla strony o tym samym przedmiocie co decyzja wcześniejsza nie wywołuje skutków w sferze postępowania cywilnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2012 r. II UK 333/11, tak też wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 3 listopada 2016 r., sygn. akt III AUa 403/16).

Wobec powyższego Sąd w punkcie 1 sentencji wyroku umorzył postępowanie w stosunku do decyzji z dnia 11 lutego 2016 r. z uwagi na jej bezprzedmiotowość.

Przechodząc do istoty sporu Sąd Okręgowy zaznacza, że spór w niniejszej sprawie dotyczył prawa M. W. (1) do renty rodzinnej po zmarłym ojcu T. W.. Wskazana istota sporu wymaga przytoczenia stosownych regulacji ustawy o emeryturach i rentach dotyczących prawa do renty rodzinnej.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

W myśl art. 67 ust. 1 ustawy emerytalnej do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 3 wskazanej ustawy prawo do renty rodzinnej mają dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione:

- 1) do ukończenia 16 lat,
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Prawo rodziców zmarłego do renty rodzinnej określa przepis art. 71 ustawy emerytalnej. Zgodnie z treścią tego przepisu rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania;

2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca w art. 70 ust. 1 i 2 oraz, co do wieku, również w art. 70 ust. 5.

Jak wynika z cytowanych powyżej przepisów, otrzymanie świadczenia z tytułu renty rodzinnej jest możliwe w sytuacji spełnienia przesłanek określonych w ustawie. Wnioskodawca musi być uprawnionym członkiem rodziny zmarłego, któremu przysługiwało prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawała kwestia prawa M. W. (1) do renty rodzinnej. Na mocy decyzji z dnia 8 lutego 2011 r. znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał M. W. (1) prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu T. W.. Reprezentująca odwołującego matka E. O. (1) zakwestionowała prawo do renty rodzinnej J. W., ojca ww. zmarłego, wskazując, że zmarły przed śmiercią pozostawał w trudnej sytuacji rodzinnej, zdrowotnej i finansowej, w związku z czym nie był w stanie przyczynić się w sposób bezpośredni do utrzymania swojego ojca.

W orzecznictwie utrwalonym jest stanowisko, iż przyczynianie się ubezpieczonego zstępno do utrzymania rodziców uzasadnia nabycie przez nich prawa do renty rodzinnej po zmarłym ubezpieczonym na podstawie art. 71 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach tylko wtedy, gdy polegało na spełnianiu, także dobrowolnym, obowiązku alimentacyjnego wobec pozostawionych w niedostatku rodziców (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2013 r., I UK 18/13, wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 20 kwietnia 2016 r., III AUa 1156/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27 września 2016 r., III AUa 878/15).

Przyjmuje się również, że podstawowym warunkiem nabycia prawa do każdej renty rodzinnej jest przede wszystkim tzw. "utrata żywiciela", którego śmierć - bez ustalenia prawa do renty - groziłaby członkowi rodziny, "utrzymywanemu" przez tego głównego żywiciela (do dnia jego śmierci), utratą podstawowych źródeł utrzymania i niedostatkiem, tj. brakiem niezbędnych środków na zaspokajanie jego podstawowych potrzeb życiowych, które zaspokaja renta rodzinna z ubezpieczenia społecznego zmarłego żywiciela (tak Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 27 września 2016 r., III AUa 878/15). Przyczynianie się do utrzymania rodziców nie wynika ze zwiększenia dochodu rodziców, lecz z partycypowania w kosztach ich utrzymania, którego nie mogą sobie sami zapewnić. Przyczynianie się do utrzymania rodziców nie może być ujmowane jako wszelka pomoc rzeczowa lub finansowa udzielana przez dziecko rodzicom, gdyż czym innym jest wykazanie choćby częściowego pozostawania na utrzymaniu zmarłego i czym innym pomoc finansowa udzielana rodzicom. Ta ostatnia jest zakresowo szersza niż choćby częściowe przyczynianie się do ich utrzymania (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 20 lutego 2013 r., sygn. akt III AUa 1187/12).

W niniejszej sprawie T. W. przed śmiercią zamieszkiwał wraz z rodzicami, co potwierdziły zeznania świadków. W czasie tego pobytu przekazywał on środki na utrzymanie gospodarstwa, przy czym z zeznań świadków wynika, że przekazywane środki stanowiły wkład zmarłego w utrzymanie domu. Pieniądze były wykorzystywane na opłacanie rachunków za prąd oraz pozostałych opłat. Ponadto, w okresach kiedy T. W. zamieszkiwał ze swoją partnerką nie wspierał finansowo rodziców, co sugeruje, że przekazywane środki nie miały na celu utrzymania rodziców, a były udziałem w kosztach utrzymania domu. Z zeznań wynika również, że ostatnim okresie życia zmarłego, otrzymywany przez niego zasiłek był wykorzystywane głównie na przejazdy ojca do szpitalu oraz na potrzeby chorego, zatem w tamtym okresie T. W. nie przyczyniał się do utrzymania rodziców. Z okoliczności faktycznych nie wynika, aby zmarły był żywicielem rodziców. W czasie pobytu w domu rodziców pomagał w utrzymaniu domu, ale miało to miejsce tylko wtedy, gdy tam zamieszkiwał. Nieregularne zakupy ubrań należy uznawać za okazjonalne prezenty względem ojca, a nie jego utrzymywanie. Zainteresowany J. W. w trakcie przesłuchania w charakterze strony oświadczył wprost, że syn dawał pieniądze żonie zainteresowanego (czyli swojej matce) na opłacenie rachunków za światło, internet, wodę i na zakupy. Co więcej, zainteresowany stwierdził jednoznacznie, że nie brał pieniędzy od syna, bo nie ich potrzebował.

Powyzsze wskazuje, iż rodzice zmarłego uzyskiwali niezbędne środki na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych bez wsparcia syna, ponieważ utrzymywali się sami w okresie choroby syna oraz w czasie jego

zamieszkiwania z partnerką, zatem ich sytuacja nie spełnia przesłanek określonych w art. 71 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy ustaliwszy, że T. W. nie przyczyniał się do utrzymania J. W. na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. Inspektorat w W. z dnia 20 listopada 2015 r. znak (...) oraz decyzję z dnia 29 lutego 2016 r. znak: (...) w ten sposób, że przyznał rentę rodzinną po zmarłym T. W. w całości jako jednemu uprawnionemu M. W. (1), o czym orzekł w punkcie 2 sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł w punkcie 3 sentencji wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 2 k.p.c. Kwota 180,00 zł została ustalona w oparciu

o przepis § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r.

w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu

(t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490 ze zm.), aktualny na dzień wniesienia odwołania.